

Max A. Dickmann: Militær og politik i Chile

Et generelt træk ved lande med en domineret og afhængig økonomi er den fremherskende rolle, som militæret spiller i det politiske liv. Dette gælder såvel for de arabiske lande, flere afrikanske lande som for størstedelen af de latinamerikanske lande. På dette punkt er Chile ingen undtagelse.

Men der er alligevel en karakteristisk forskel. I Chile har militæret traditionelt været langt mindre interventionistisk end i de andre dominerende lande.

Temaet for M. Dickmann's artikel er en historisk oversigt over udviklingen i forholdet mellem civilt og militært samfund i Chile gennem de sidste 150 år, hvor også Chile's afhængige økonomi udvikler sine karakteristiske træk.

De fleste historiske data og statistiske analyser i denne artikel er taget fra Alain Joxe, »*Las fuerzas armadas en el sistema politico de Chile*«, Santiago, 1970. Joxe's data om Chiles militære historie stammer især fra Gen. I. Téllez, »*Historia Militar de Chile*«, Santiago, 1925. Joxe's tolkning af militærets politiske rolle, udtrykt i det chilenske samfunds struktur, ligger tæt op ad J. Nun's ideer; yderligere betoner han vigtigheden af den ydre faktor (imperialismen).

Indledning

Siden Chile blev en selvstændig nation, har militæret tilsyneladende grebet forholdsvis lidt ind i det politiske liv. Dette bliver navnlig klart, når vi sammenligner Chiles nyeste historie – fra ca. 1930 til i dag – med andre latinamerikanske landes historie, hvor statskup langt fra er en sjælden hændelse, og i visse af dem (f.eks. Bolivia) kan tælles i dusinvis.

Det er sædvanligt, selv i chilensiske politiske kredse, at forklare denne forholdsvis mangel på indblanding ved hærens »civile tradition«. Udover den kendsgerning, at denne terminologi næppe udgør en forklaring (den er snarere en tautologi) har den tendens til at flytte opmærksomheden fra den politiske og sociale ramme, hvor denne ikke-indblanding hører til; som vi vil få at se, har forholdet mellem den civile (politiske) magt og militæret – d.v.s. de særlige omstændigheder, hvor den civile magt har holdt militæret »i snor« – forandret sig signifikant gennem tiden, idet forholdet har afspejlet både det chilensiske samfunds strukturer (d.v.s. dets økonomiske, klasse-mæssige og politiske strukturer) og militærapparatets struktur.

Yderligere bør vi lægge mærke til, at talen om en »ikke-indblandings-tradition« skjuler, at de (numerisk) få interventioner, som de væbnede styrker har foretaget, har haft dybtgående karakter og langvarig virkning. Vi vil se, at de to eneste interventioner fra de væbnede styrkers side, der er forekommet i Chiles historie,¹ omformede det politiske system så gennemgribende, at de sandsynligvis gjorde det unødvendigt for de væbnede styrker at vende så hyppigt tilbage til den politiske skueplads, som det er tilfældet i andre latinamerikanske nationer.

En historisk oversigt over forholdet mellem det civile samfund og militæret i Chile

De militær-civile relationers historie i Chile falder naturligt i fire, meget forskellige perioder, der tilnærmelsesvis svarer til forskellige udviklingstrin i landets sociale struktur:

1. Henholdsvis i 1891 og 1924–1932; det sidste tidsrum omfatter adskillige kup i en periode, hvor militæret stod i forgrunden på den politiske arena.

1. Den politiske stabilitet i Portales-staten, der blev domineret af det jordejende aristokrati (1830–1880);
2. Perioden efter Stillehavskrigen (1880–1891);
3. En professionel hær oprettes og middelklassen opstår (1891–1924);
4. »Ibañismo« og det nuværende politiske system (fra 1924 til i dag).

1. De 20-30 år, der fulgte efter uafhængigheden af Spansk Amerika (der opnåedes i tidsrummet 1810–1820) kendetegnedes af næsten uafbrudte, indre kampe og krige mellem stridende parter. Chile var en af de første stater, der kom gennem denne periode og oprettede et stabilt politisk system; dette skete ved den regulære hærs nederlag i 1830 (slaget ved Lircay) til »civilgarden«, der var oprettet af det jordejende aristokrati.

Skaberen af den første chilenske stat blev *Diego Portales*, der iøvrigt aldrig fik højere rang end minister. Med fin forståelse for hvilke sociale og økonomiske kræfter, der betød noget, udformede han for det første de grundlæggende institutioner a) i den nye stat ud fra de magtrelationer, der opstod af slaget ved Lircay, og for det andet b) fremmede han enheden i de væbnede grupper med henblik på territorial udvidelse:

a. Den vigtigste bevæbnede institution i Portales' stat var i højere grad »civilgarden« (»Portales' garde«) end hæren; den første var større end hæren; »civilgarden« havde ca. 25.000 mand og hæren 3.000 mand gennemsnitlig i perioden 1836–1876 (hæren toppede med 5.400 mand i 1838).

b. Portales gennemførte foreningen af de to styrker for at starte krigen mod forbundet Peru-Bolivia (1836–39).

På det civile område kendetegnedes Portales' stat af, at det jordejende aristokrati havde fuldstændig kontrol over landets politik – i en udstrækning, der ikke kunne sammenlignes med noget som helst andet latinamerikansk land – og udelukkelse af daglejerne og andre landarbejdere og fattige bønder. (Portales indførte stemmeret betinget af ejendom). På det ideologiske område herskede der streng lydighed mod den katolske kirkes principper. Portales' stat var altså snarere autoritær og aristokratisk end liberal; i den politiske sfære var der en næsten perfekt genspejling af produktivkræfternes grundlæggende kendetegn: en landbrugsøkonomi baseret på store godser, (*fundo*).

I denne periode hindrede »civilgarden« brug af væbnet magt mod civile myndigheder. Desuden var omkring halvdelen af hæren sædvanligvis optaget af at afværge trusler fra indianerne sydpå; denne del af hæren blev ledet af de aristokratiske familier fra *Concepción*, der var integreret i og repræsentanter for magtstrukturen. Dette system sikrede, at ingen af de grupper, der var i opposition til centralmagten, havde mulighed for at mønstre nogen reel militær styrke.

Dette system bestod til 1879, hvor grundlaget for Portales-statens balance måtte ændres på grund af Stillehavskrigen.²

2. I den periode, hvor Chile var en »aristokratisk« stat, ændredes grundlaget for landets produktion; efterhånden begyndte udvindingen af mineraler, især guld, sølv, kul, jern og kobber; omkring 1864 var 70 pct. af Chiles eksport mineraler, i 1885 var tallet steget til 78,5 pct.

For at kunne udvide produktionsgrundlaget yderligere, iværksattes to militære handlinger omkring 1880:³

a. Den vigtigste begivenhed var Stillehavskrigen mod Peru 1879–84, hvor Chile vandt sine nuværende to nordligste provinser (Tarapacá og Atacama), hvor verdens største nitratforekomster findes.

b. Erobringen af det sydlige indianske territorium (Araucania) åbnede nye områder for landbruget.

Umiddelbart før disse militære operationer havde man nedskåret de væbnede styrker, både den regulære hær og »civilgarden« (den første med 2440 mand i 1878, den anden med 6770 mand i 1877). På grund af krigen blev Chile igen massivt militariseret: hæren omfattede i 1879 18.500 mand og i slutningen af 1880 næsten 41.500 mand, hvoraf 4.500 opererede ved sydgrænsen. Denne massive mobilisering medførte, at oligarkiet ikke længere kunne besætte alle officersposterne og unge mænd med en vis uddannelse – sønnerne fra det langsomt fremvoksende småborgerskab af forretningsdrivende og folk i liberale erhverv – blev indkaldt; de udgjorde det sociale grundlag i den professionelle hær, der opstod efter Stillehavskrigen; dette vil vi senere diskutere mere detaljeret.

Skønt Chiles styrker vandt Stillehavskrigen, kom en stor del af nitratvirksomheden i hænderne på englændere og andre udlændinge.⁴

Efter krigen voksede militærets numeriske og politiske indflydelse en del på bekostning af »civilgarden«; i disse år fik englænderne betydelig indflydelse på flåden.

Balmaceda, en liberal politiker med populistiske tendenser, blev valgt til præsident i 1880'erne. Han gjorde, hvad han kunne, for at tilbagevinde nitrat-

2. I disse år led Portales-statens organisationsmæssige og ideologiske principper efterhånden nederlag; f.eks. afskaffedes »mayorazoo« (arveret på grundlag af førstefødsel) i 1857.

3. Her er det vigtigt at forstå, at begge aktioner var velovervejede fra magtstrukturens side; de skyldtes ikke omstændigheder, som de politiske myndigheder havde ingen eller kun ringe kontrol over.

4. Der er megen uenighed om, i hvilken udstrækning britisk kapital dominerede nitratvirksomheden. Pike, der går ud fra tal fra Chiles Statistiske Kontor, nævner, at i begyndelsen af 20. årh. udgjorde den chilenske kapital i den slags minedrift 125,5 mio. pesos og udenlandsk kapital 116,8 mio. pesos. A. Pinto (»Chile, un caso de desarrollo frustrado«) giver disse tal for ejerskab:

Kapitalens oprindelse

År	Britisk	Chilensk	Andre lande
1878	13%	67%*	20%
1885	34%	36%	30%
1901	55%	15%	30%

* Peruviansk kapital: tallet stammer fra året før Stillehavskrigen indledtes.

Alle disse tal viser, at britisk kapital spillede en væsentlig rolle.

monopolet, så overskuddet herfra kunne bruges til massiv investering i industrialisering. Han prøvede også at opveje den britiske indflydelse i hæren ved at ansætte prøjsisk militærpersonale, der skulle træne og opbygge en professionel hær.

Men skønt Tyskland konkurrerede med Storbritannien om indflydelsen i Chile, var tyskerne ikke interesserede i at spille et spil, der kunne styrke Chiles (og Balmacedas) stilling; især kan det nævnes, at moderniseringen og professionaliseringen af de væbnede styrker kun interesserede de to lande, fordi det gav voksende våbensalg. Oberst Körner, der var leder af den prøjsiske militærmission, som Balmaceda havde ansat, stillede sig således i spidsen for de dele af hæren og »civilgarden«, der i 1891 styrtede præsidenten, hvorved de måske fremskyndede hans selvmord.

3. Derefter blev Körner »le nouveau regime«s ledende rådgiver med hensyn til køb af svært militært udstyr i Tyskland. Træningen af en professionel hær fortsatte under ledelse af Körners gruppe. I 1900 indførtes almindelig tvungen værnepligt, og i 1902 omfattede de væbnede styrker næsten 25.000 mand, der var veltrænede og kunne bruge moderne udrustning (18.900 i hæren, 5.800 i flåden). Det er vel næsten overflødigt at nævne, at moderniseringen af Chiles væbnede styrker blev en fin forretning for de tyske våbenfabrikker; på den ene side forsøgte Chile ikke at opbygge en national industriel infrastruktur, der kunne betjene hærens modernisering, og på den anden side medførte den permanente militære trussel fra Argentina, at den chilenske regering – med præsident *Errázuriz Echaurren* i spidsen i begyndelsen af århundredet – øgede militærudgifterne vanvittigt, så de efterhånden slutte 25 pct. af nationalbudgettet.

Allerede under Stillehavskrigen begyndte officererne at rekrutteres fra småborgerskabet; denne tendens fortsatte og blev stærkere efter krigen på grund af småborgerskabets vækst; faktisk førte omfordelingen af overskuddet fra nitratudvindingen til, at de forskellige sektorer i »middelklassen« voksede langsomt, med uafbrudt.⁵

Rekrutteringen af officerer med denne sociale baggrund, og de politiske magthaveres (oligarkiets) vaklen med hensyn til afgivelse af magt til hæren, viser

5. Der viser sig en del alvorlige vanskeligheder, hvis man vil prøve at definere »middelklassen« præcist; jeg har en diskussion af disse problemer i min artikel »Latinamerikas militærs rolle«, Rapport, dec. 1970; se endvidere R. Stavenhagen, »Seven Fallacies about Latin America« (i Petras & Zeitlin, »Latin America, reform or revolution?«, New York, 1968). Imidlertid er det sådan, at den interessanteste teori om det latinamerikanske militærs politiske rolle – ifølge J. Nun – netop forklarer denne rolle gennem »middelklassens« politiske adfærd; teorien går ud på, at denne klasse ikke evner at opstille og lede et levedygtigt og stabilt politisk system uden hjælp fra en »ydre« kraft (socialt stratum eller institution). I Nun's analyse udgør det traditionelle, jordejende aristokrati en sådan »paraply« i de første faser af »middelklassens« fremvækst i Latinamerika. Men krisen i oligarkiets »hegemoni« – ca. 1930 – placerede »middelklassen« i et politisk vacuum; derfor begyndte denne sociale gruppe stadig tiere at kræve indblanding fra de væbnede styrker. En af de ting, der støtter Nun's tese er netop væksten i Chile efter 1930 af et temmelig solidt »middelklasse«-centeret politisk system (der i øvrigt blev institutionaliseret af militæret) og den tilsvarende mangel på militærkup.

klart, at hæren mere og mere identificerede sig med det fremvoksende småborgerskabs økonomiske og sociale interesser og politiske holdninger. Aristokratiets bekymring for, om hæren nu støttede det ubetinget, var ganske berettiget, idet hæren blev stadig mere uvillig til at undertrykke de talrige strejker, der blev iværksat af den fremvoksende fagforeningsbevægelse; videre opstod 1907–19 flere foreninger inden for hæren, der kæmpede for højere militærlønninger og pressede på for at få igangsat sociale reformer for at undgå de »røde« og »sorte« (anarkistiske) farer.

I 1920 viste den mulighed for liberalisering sig, som hæren og dele af middelklassen ønskede, idet *Arturo Alessandri* valgtes til præsident; hans karriere begyndte i oligarkiets rækker, men han gjorde middelklassens program til sit eget.

4. Da kongressen stadig domineredes af oligarkiet, mislykkedes det i flere år for Alessandri at gennemføre sine sociale lovforslag. De yngre grupper i militæret udtrykte i september 1924 deres indignation over denne skandaløse stilstand ved deres tavse tilstedeværelse i kongresbygningen. Således vedtog kongressen på grund af »sabelraslen« i korridorerne de love, man havde modarbejdet i årevis.⁶

Men militæret gik endnu videre; man krævede – opmuntret af præsident Alessandri – at kongressen skulle opløses. Præsidenten trådte tilbage og forlod landet for at holde »ferie« i Europa; kongressen ville ikke godkende hans afgang, og en militærjunta dannedes. Juntaen indtog imidlertid en tvetydig position – i hvert fald meget mere tvetydig end initiativtagerne til septemberprotesten havde håbet – og var villige til at forhandle med oligarkiet; juntaens ledende mand var nemlig flådeofficer og som sådan traditionelt tæt forbundet med oligarkiet. De yngre officerers utilfredshed gjorde situationen meget ustabil.

Et nyt statskup i januar 1925 bragte en gruppe officerer til magten; de var påvirkede af frimureri og liberalisme og havde haft sporadisk kontakt med fagbevægelsen. Disse officerer dannede et ministerium af Alessandri-tilhængere og inviterede ham til at komme tilbage og overtage magten igen. Krigsminister blev *Carlos Ibañez del Campo*, manden, der skulle grundlægge det politiske system, som har varet til vore dage; han repræsenterede de mest progressive af kuppets officerer.

Under pres fra Ibañez og militærets progressive kræfter udarbejdede regeringen en ny forfatning, hvis hovedindhold var, at man skulle styrke præsidentsystemet ved at overføre mange beføjelser fra parlament til præsident. Den nye forfatning blev vedtaget ved folkeafstemning i 1925, og der blev afholdt nyvalg, hvor Ibañez stillede op, men senere trak sig tilbage.

6. Dvs. social sikkerhed, kollektive aftaler, ulykkesforsikring, anerkendelse af fagforeninger og andre arbejdersammenslutninger, oprettelse af voldgiftsdomstole osv.

a. Ibañez' første præsidentperiode og skabelsen af en ny balance

Selvom den nyvalgte regering var konservativ, beholdt Ibañez sin ministerpost og blev senere indenrigsminister. 1927 udpegede parlamentet ham til præsident, idet den valgte præsident trak sig tilbage (af personlige grunde).

For at blive populær benyttede Ibañez den opportunistiske politikers traditionelle metode: først sikrede han sig det liberale venstres støtte ved at gennemføre reformer, hvorefter han vandt højres støtte ved at undertrykke venstre og arbejderbevægelsen.

På det militære område hvilede Ibañez' system på støtte fra hæren (hvorfra han havde udrenset de officerer, der sympatiserede med oligarkiet) *plus* en ny gruppe, der før havde holdt sig borte fra den politiske skueplads, nemlig »*carabineros*«.

Man regner sædvanligvis *carabineros*-korpset for en almindelig politistyrke, men det er meget mere end det: det er en magtfuld, landsdækkende politistyrke, der er beskæftiget med grænse-, sikkerheds- og almindeligt politiarbejde; det er direkte underlagt præsidenten. Man kan sige, at det er en blanding af traditionelt politi og gendarmeri. Foruden disse funktioner, er der endnu to grunde til, at det har været betydningsfuldt: for det første har korpset været den traditionelle mulighed for opadgående mobilitet og urbanisering for underklassen på landet (derfor var korpset tidligere så populært, skønt det tit var repressivt); for det andet har det overtaget en del af hærens undertrykkende funktioner, hvilket har betydet meget for forholdet mellem militæret og det civile samfund. På denne måde fik *carabineros*-korpset i Ibañez' system en rolle, der mindede meget om »civilgardens« rolle i Portales' stat.

På det politiske område kom Ibañez' middelklasseteknokrater til magten; de startede en slags statskapitalistisk udvikling. Gennem hans reformer åbnedes den offentlige administration for middelklassen, der da også siden har haft solid kontrol over statsapparatet. Petras' empiriske data⁷ bekræfter, at de ansatte i den offentlige administration identificerer sig med middelklassens værdier, ikke med aristokratiets. Det at det chilenske bourgeoisie har favoriseret statsindblanding – hvilket mange af dets andre latinamerikanske modstykker ikke har – synes således at bekræfte, at staten har været *deres* instrument (en situation, der dog er ved at ændre sig hurtigt).

Men Ibañez kunne ikke retfærdiggøre sig over for sine middelklassesilhængere på det afgørende punkt: økonomisk velstand. I slutningen af 1930'erne var landets økonomi i en kaotisk tilstand med galopperende inflation og hurtigt voksende gæld til udlandet, begge dele en følge af verdenskrisen. Under studenterdemon-

7. J. Petras, »*Social and Political Forces in Chilean Development*«, California 1969, chap. 8.

strationer mod politiets brutalitet blev Ibañez tvunget til at gå af 1931, og en ny præsident blev valgt.

b. Socialistisk republik i 13 dage

Den 4. juni 1932 blev Santiago vækket af larmen fra lavtflyvende maskiner. Et nyt militærkup var blevet startet af en koalition af »ibanistas«, populistiske af forskellige afskygninger og socialister (men ikke kommunister!). Den vellykkede intervention bragte en militærjunta til magten, hvis krigsminister blev luftvåbenofficeren *Marmaduke Grove*, en betydende, tidligere »ibanista« officer, der var blevet vundet for socialistiske ideer. Juntaen, som var ved magten i 13 dage, proklamerede *Den Socialistiske Republik Chile* og gennemførte nogle revolutionære lovforslag (f.eks. nationalisering af alle kobber- og kulminer), som hurtigt fik støtte fra Santiagos lavere klasser.

Den socialistiske republik blev imidlertid væltet af et højreorienteret modkup, som dog kun sikrede højrefløjens magten i 100 dage. Der afholdtes nye valg, som blev vundet af *Alessandri* – hvis reformistiske liberalisme allerede havde fortonet sig – ved hjælp af de traditionelle højereorienterede partiers valgmaskinerier.

Ved den lejlighed stiftedes Det socialistiske parti; som kandidat opstillede det Grove, der opnåede 60.000 stemmer mod Alessandris 187.000 (og 4.000 kommunister). Fra starten forpligtede det socialistiske parti sig til at være tro mod marxismen, skønt det erklærede sig uafhængigt af både 2. og 3. internationale, og fra tid til anden viste langt større uafhængighed, ideologisk modenhed og forståelse af den politiske virkelighed end mange andre latinamerikanske venstrebevægelser. Grove fortsatte i mange år med at spille en aktiv rolle i arbejderklassepolitik.

c. Senere begivenheder

Det bør understreges, at der ikke er sket drastiske militære indgreb siden 1932, skønt mere skjult politisk aktivitet fra hærens side ikke har været helt ukendt.

Udover et kupforsøg mod folkefrontsregeringen i 1939, viste en slags militær indblanding sig igen i form af sympatitilkendegivelser og folkelig støtte fra »ibanistisk« og »peronistisk« side under Ibañez' anden præsidentperiode, 1952–56.

Det alvorligste pressionsforsøg i denne periode forekom i 1969, og er populært kendt som »el tacnazo«. Det blev anført *general Viaux*, der gennem brandtaler om

bedre løn og materiel prøvede at involvere hæren i et eventyr, der kun ville have gavnet de mest reaktionære parter på den politiske scene.⁸

Chiles væbnede styrkers nuværende struktur; nogle grundlæggende data

A. I 1967 var der 46.000 mand i Chiles væbnede styrkers tre værn – hær, flåde og luftvåben.⁹ Desuden var der 24.000 »carabineros«, som m.h.t. de egenskaber, der er beskrevet ovenfor (p. 47), (militær træning, udstyrskvalitet, kendskab til landet, gendarmagtige funktioner osv.) godt kan medregnes som en del af de væbnede styrker.¹⁰

Men selv om man udelukker disse »carabineros«, kommer Chile (med 5 ‰) næst efter Cuba (15 ‰) m.h.t. antal våbenbærende mænd pr. 1000 indbyggere. Disse tal er så meget desto mere bemærkelsesværdige, eftersom Chile i årevis ikke er blevet truet af udenlandsk invasion og i hvert fald ikke før 1968 har haft indenlandske bevæbnede oprørsgrupper eller guerillaer.

B. I de sidste 12 år har den chilenske stats forsvarsudgifter været fra 84 til 106 mill. \$ pr. år (1960 \$). I perioden 1938–70 var de på mellem 51 og 135 mill. \$ (1960 \$). En analyse af forsvarsbudgettet i denne længere periode viser, at nedgangen i forsvarsudgifterne altid er forekommet under traditionelt højreorienterede regeringer, (*González Videla 1946, Alessandri 1958*); populistregeringer eller regeringer med folkelig opbakning (*Popular Front 1938, Ibañez -52, Frey -64 og Allende*) har altid givet flere penge til de væbnede styrker.

En reduktion af militærudgifternes andel af de samlede offentlige udgifter har været et stadigt forekommende fænomen i hele Latinamerika i perioden 1945–65. Chile er ingen undtagelse; i 1965 udgjorde forsvarsudgifterne 9 pct. af statsbudgettet; den almindelige, faldende tendens for både Chile og det latinamerikanske gennemsnit illustreres i næste tabel; undtagelsen, i Chile, forekommer i årene 1953–56, mens Ibañez var præsident.

TABEL I
Forsvarsudgifter som % af statens udgifter

	1945	1950	1955	1960	1965
Chile	27,0	18,3	22,0	12,1	9,1
LA gennemsnit	21,7	16,8	14,3	13,8	15,1

8. I oktober 1970 var Viaux involveret i et forsøg på at kidnappe hærens øverstbefalende – som blev dræbt – to dage før Allende blev anerkendt som præsident af kongressen. Kidnappingen skulle have udløst et statskup.

9. En kilde angiver tallet 60.000; det forekommer overdrevet.

10. I de fleste latinamerikanske lande (f.ex. Argentina) er gendarmeriet, når det findes, inkluderet i de væbnede styrker.

I 1966 udgjorde Chiles militærudgifter ca. 54 pct. af udgifterne til undervisning og ca. 98 pct. af de sociale udgifter; disse sammenligningsprocenter har været stadigt faldende siden 1947, undtagen i året 1954.

Siden 1950 har Chile brugt mellem 1,7 og 3,3 pct. af bruttonationalproduktet til forsvaret; også denne andel har været konstant faldende indtil 1965, med undtagelse af 1954; i 1963–65 var de tilsvarende tal henholdsvis 1,8, 1,7 og 2,0 pct. Disse tal placerer Chile på samme niveau som Argentina, Brasilien og Peru; i alle disse lande incl. Chile har der været en mærkbar stigning efter 1965. Hvis man ser på udgifter pr. indrulleret mand, er Chile også blandt de førende latinamerikanske lande, sammen med Argentina, Colombia og Mexico.

I modsætning til den tendens, der er vist ovenfor, formindskedes udgifterne til »carabineros«-korpset meget langsommere, når de overhovedet blev mindre; i 1965 var udgifterne til politi og »carabineros« 9,2 pct. større end i 1960. Dette understreger, hvor stor vægt Chiles politiske myndigheder lægger på disse korps.

C. Den tredje meget afslørende samling data viser USA's militære bistand. Udtrykt i tilskud til militæret og levering af overskudslagre er Chile det latinamerikanske land, der modtager næstmest efter Brasilien, og det modtager »meget mere end andre lande, der er vigtigere ud fra et befolkningsmæssigt synspunkt, og hvor der findes guerillaer«. ¹¹ Kilder fra den amerikanske kongres opgiver følgende tal:

TABEL II

USA's militærhjælp til udvalgte latinamerikanske lande

Land	I	II
Brasilien	374,0	9,1%
Chile	143,4	9,7%
Peru	134,3	18,9%
Colombia	102,3	10,8%
Argentina	87,6	2,1%
Venezuela	66,8	3,0%
Equador	52,9	19,4%

Kolonne I: USA's samlede militærhjælp i perioden 1953–66 i mill. \$ (USA's finansår begynder 1. juli).

Kolonne II: Bistandens andel af de samlede forsvarsudgifter 1953–66 (forsvarsbudgetterne omregnet til 1960 \$).

11. A. Joxe, »Las fuerzas armadas en el sistema político de Chile«, p. 102.

Når tallene omregnes til gennemsnit pr. capita fås følgende rækkefølge:

Rækkefølge	Land	USA's samlede militærhjælp, 1953–66 (\$ pr. capita)
1	Chile	15,88
2	Peru	11,17
3	Equador	8,83
4	Venezuela	7,44
5	Colombia	5,37
6	Brasilien	4,34
7	Argentina	3,83

»Chile er også i spidsen m.h.t. at nyde godt af USA's program for militær træning. Mellem 1950 og 1965 blev 2064 chilenske militærpersoner uddannet i USA og 549 uden for USA. Hermed kommer Chile på tredjepladsen efter Brasilien (3.632) og Peru (2.306) m.h.t. antallet af personer der er blevet optrænet i USA; men Chile rangerer meget lavere, hvad angår træning »uden for USA«, d.v.s. fortrinsvis i antiguerrillatræningscenteret i Kanalzonen.«¹²

»I 1966 var Chile blandt de lande, der modtog mest militær bistand fra USA i form af »civile hjælpeprogrammer«. Det år fik Peru en særlig kredit på 2.871.000 \$ på grund af MIR-guerilla aktivitet i 1965, og Brasilien fik 1,9 mill. \$ på grund af landets udstrækning. Chile fik 634.000 \$, nogenlunde samme beløb som Colombia (696.000 \$), skønt Chile har helt andre problemer og kun halvt så stor befolkning.«¹²

På grundlag af ovenstående informationer (og visse andre kendsgerninger) kan man få følgende beskrivelse frem af Chiles væbnede styrker idag:

1. Chiles væbnede styrker er blandt de førende i Latinamerika, hvad angår udgifter og antal medlemmer i forhold til befolkningen.

2. Deres betydning på statsbudgettet er langsomt mindsket siden 2. verdenskrig; dette gælder ikke »carabineros«-korpset.

3. De mindskende forsvarsudgifter udgør en permanent arbejdsløshedstrussel for ansatte i militæret. Regeringen har modarbejdet denne trussel ved at reducere materielindkøbene og ved at søge at opretholde lønningernes realværdi. Men de chilenske militæransattes købekraft er alligevel formindsket sandsynligvis i endnu højere grad, end det er tilfældet for mange andre embedsmænd og funktionærer, da de ikke kan klare at have et job ved siden af. Som delvis kompensation har militærpersoner visse privilegier m.h.t. tilbagetrædelse og pensionsordning.

12. A. Joxe, op cit., pp. 101–102.

4. Budgetnedskæringerne for de væbnede styrker er altid forekommet under traditionelt højreorienterede regeringer; militærets stilling er blevet forbedret under populistregeringer eller regeringer med folkelig opbakning (*Popular Front, Ibañez, Frei; Allende er ingen undtagelse*).

5. Chiles væbnede styrker er blevet favoriseret fra USA's side.

Vi vil gerne diskutere de sidste punkter nærmere. Der kan være to grunde til, at USA har lagt så overordentlig stor vægt på at gøre Chiles væbnede styrker til »et bolværk for demokratiet«. Den ene er venstrebevægelsens vedvarende store omfang og gode organisering; – »det har længe været klart for borgereskabet, at en fortsættelse af denne tendens (venstres vækst) før eller senere ville sætte en venstreorienteret regering i stand til at komme til magten ved hjælp af etablerede, konstitutionelle midler«. ¹³ En anden grund er at Chile, i modsætning til Cuba, ikke er forbundet med USA gennem dyb økonomisk afhængighed. Nordamerikanske bekymringer i den anledning illustreres godt af flg. *New York Times* notits fra 26. nov. 1970: ¹⁴

»Økonomisk er Chile i realiteten uafhængig af bistand fra USA ... Halvfems pct. af Chiles kobberproduktion sælges til Vesteuropa og Japan, og derfor vil en evt. lukning af det amerikanske marked ikke genere økonomien alvorligt.«

Endvidere kan de fleste af Chiles importvarer (hvoraf en forholdsvis beskedent del kommer fra USA) købes andre steder.

De væbnede styrker og UP-regeringen

Det er klart, at det er svært præcist at forudsige, hvordan militæret vil optræde over for UP-regeringen. Imidlertid skulle den forudgående redegørelse for de militær-civile relationer og for militærets struktur i dag kunne hjælpe os med at fastslå nogle mulige udviklingstendenser på kort sigt. Af ovenstående fremgår, at Chiles væbnede styrker ikke altid nødvendigvis har optrådt på den mest reaktionære måde, og at de normalt ikke har været kupmagere. Men samtidig er det klart, at de i bund og grund forsvare status quo, d.v.s. det kapitalistiske samfund. I den nuværende situation viser dette sig ved, at en del af militæret nøje har forpligtet sig til »at forsvare forfatningen«, d.v.s. man tillader kun, at regeringen virker inden for den eksisterende lovgivnings rammer. Dette begrænser nødvendigvis regeringens bevægelsesfrihed og vil måske forhindre eller forsinke, at »for megen« magt bliver overført til arbejderklassen og andre grupper med lave indtægter.

Samtidig med at oppositionen bliver stadig dygtigere til at genere regeringens virksomhed ved hjælp af de samme »forfatningsmæssige« midler, som regeringen hidtil har brugt for at gennemføre sit program, er det sandsynligt, at konfrontationen

13. P. Sweezy-H. Magdoff, »Peaceful transition to socialism?«, Monthly Review, vol. 22, nr. 8 (jan. 70) p. 12.

14. Citeret af Sweezy-Magdoff, op. cit., pp. 12–13.

ikke for fremtiden vil finde sted i parlamentsbygningens korridorer, men på gaden.¹⁵ De fleste tendenser synes at vise i den retning, uanset om de indblandede (regeringen, militæret og folket) vil det eller ej.

I tilfælde af en skærpet konfrontation, hvor masserne presser på, stiller krav og endog blander sig direkte, er det meget sandsynligt, at vi kommer til at høre »sabelraslen« (eller, er man fristet til at sige, »maskingeværets staccato-sang«).

Jeg vil imidlertid driste mig til at sige, at der ikke umiddelbart er udsigt til militær indblanding, selv om alle de indblandede parter indså situationens logik og det mulige begivenhedsforløb. For hvis ikke en eller anden pludselig begivenhed ændrer billedet væsentligt – og man kan ikke *på forhånd* udelukke noget sådant –, så vil spændingerne sandsynligvis udvikle sig ret langsomt.

Min sammenfattende vurdering af situationen bliver, at på kort sigt er det ret usandsynligt, at militæret på en eller anden måde griber direkte ind, men på langt sigt er det yderst sandsynligt, medmindre regeringen tillader, at reformprogrammerne stopper eller slår bak, (i dette tilfælde har regeringen solgt arbejderklassens aktive støtte til fordel for militærets passivitet).

I tilfælde af (en eller anden slags) militært kup eller oprør ligger regeringens eneste mulighed for at overleve i, at følgende to faktorer falder sammen:

1. Folkelig mobilisering
2. Demobilisering af de væbnede styrker, eller i det mindste en alvorlig svækkelse af den »putschistiske« fraktion.

Hvad 1. angår, synes UP-regeringen i skrivende stund (marts 1972) at prøve at igangsætte visse aktiviteter for at udvide sit sociale grundlag og forstærke arbejderklassens deltagelse; det har man ikke prøvet tidligere.

2. kan derefter skyldes to ting: at hærens menige ikke vil deltage i et statskup, og at officererne splittes.

M.h.t. den første mulighed bør det understreges, at Chiles væbnede styrker ikke består af professionelle, men af værnepligtige soldater, og at de værnepligtige soldaters og ikke-forfremmede officerers (almindeligvis lave) sociale herkomst kan medvirke til, at de nægter at vælge en regering, som de selv og deres familier støtter; men da arbejderklasse- eller bondeherkomst ikke automatisk medfører støtte til Allende, skal dette blot tolkes som forsøg på at vise en tendens.¹⁶ Hvad angår den anden mulighed, skal det igen understreges, at Chiles officerskorps ikke er en politisk ensartet gruppe.

Det er kun i lyset af disse betragtninger og under forudsætning af, at tingene udvikler sig som beskrevet ovenfor, at Allendes tilnærmelser til de væbnede styrker

15. Man må huske, at det chilenske parlament kan gennemføre forfatningsændringer, *uden* at de skal godkendes ved folkeafstemning eller af andre lovgivnings- eller regeringsinstanser.

16. Selvom man i det store og hele (dvs. statistisk) kan sige, at støtten til et politisk parti afspejler vælgerens klassetil-hørsforhold, må det understreges, at en ikke ubetydelig del af arbejderklassen – især kvinder – stadig støtter det overvejende småborgerlige PDC (Partido Demócrata Christiano), og visse steder på landet sågar det reaktionære overklasseparti PN (Partido Nacional).

bliver meningsfuld. UP-regeringen har faktisk ikke blot sørget for, at militærlønningerne ikke er faldet, men har også inddraget militæret på næsten alle administrative niveauer, deriblandt næsten alle statsdrevne virksomheder.

Brigadegeneral Pedro Palacios Cameron blev i december 1970 udnævnt til direktør for Chuquicamata kobberselskabet, og der sidder repræsentanter for hæren, flåden og luftvåbnet i de nationale kobber-, jern- og nitratselskaber. Militæret er repræsenteret i ODEPLAN, den nationale planlægningsorganisation, som fornylig har fået status som et ministerium. Desuden har UP-regeringen inddraget militæret i udviklingsbestrebelseerne i de fire sydlige provinser, Cautin, Malleco, Valdivia og Osorno. Der deltager folk fra militæret i mælkeuddelingsprogrammet, i planlægningen af den tredje FN-konference for handel og udvikling (UNCTAD), der skal holdes i Santiago i april 1972, og i det regeringsorgan, der tager sig af udviklingen af landets sportsliv.

Endvidere inddrager Allende militære toppersoner i udenrigspolitiske beslutninger, når det er muligt. Det siges også, at han har fået de væbnede styrkers generalstabschef til at deltage både i sine historiske diskussioner med Argentinas præsident Alejandro Lanusse og i sin rejse til Colombia, Ecuador og Peru.⁽¹⁷⁾

Det kan videre nævnes, at skønt forholdet til USA er mere end køligt, har Chile ikke fuldstændig afbrudt sine militære forbindelser hertil.

I 1971 bevilgede USA på trods af modstand fra konservative senatorer Chile en militær kredit på 5 millioner dollars til indkøb af en fire-motorers transportmaskine og udstyr til faldskærmstropper. Desuden har Chile lånt bugserbåde af USA's flåde. USA's militær har også forsøgt at bibeholde normale forbindelser med Chiles væbnede styrker ved at deltage i alle de højtideligheder og manøvrer, der har fundet sted. I marts 1971 overværede fire højststående amerikanske luftvåbenofficerer det chilenske luftvåbens 41-års fødselsdag; det var i nogen grad et forsøg på at mildne den vrede, der opstod, da USA's luftvåben, kort tid efter Allendes tiltræden, aflyste et planlagt besøg i Valparaiso med hangarskibet »Enterprise«. I september 1971 samarbejdede USA's og Chiles flåder i en fælles manøvre, Operation Unitas XII, som foregik ud for Chiles kyst.⁽¹⁸⁾

Medmindre man tror, at partierne i UP-regeringen er så godtroende, at de mener, at de kan få militæret til at blive socialister *en masse*, er der kun én fornuftig grund til denne politik, og det er, at de prøver at afværge risikoen for et militærkup ved at »blødgøre« og bearbejde en betydelig gruppe af dets medlemmer.

Hvorvidt denne »del-og-hersk-politik« har nogen chance for at lykkes, er vanskeligt at afgøre på nuværende tidspunkt.

17. Citeret fra »Support your local police – U.S. Military and Police Aid to Chile«, in »New Chile«, p.52 (udgivet af NACLA, New York, Berkeley, 1972). En mere fuldstændig redegørelse for militærets deltagelse i Allende's regering findes i »Las Fuerzas Armadas, Guerra al Subdesarrollo«, *Ahora* (Santiago), 21.9.1971, p. 30.

18. *Ibid.*, p. 53.